

Foto: AP

”Därför bör Sverige gå med i eurosamarbetet”

Uppdaterat i dag. 07:56. Publicerat i dag. 00:50

EMU-expert om den nyvaknade diskussionen om euron: Debatten skulle tjäna på om den fokuserade mer på det övergripande värdet av en svensk anslutning.

Intresset för EMU-frågan ökar igen och svenskarna har blivit mer positiva till euron. Det finns därför skäl att åter granska argumenten i debatten och fundera på vilket perspektiv man bör anlägga på frågan. Hittills har diskussionen mest förts från ett strikt svenskt nyttoperspektiv. Men frågan måste ställas om det verkligen är önskvärt att Sverige – genom en svag krona – ska vinna fördelar på andras bekostnad i tider av ekonomisk nedgång. Det viktigaste argumentet för mig är att ett svenskt deltagande har ett övergripande värde och bidrar till ökad politisk integration i Europa, skriver Lars Calmfors.

Under det senaste året har intresset för EMU-frågan ökat igen. Opinionen har också blivit mer positiv till euron. På gårdagens DN Debatt argumenterade företrädare för tre av regeringspartierna för en ny utvärdering av effekterna av en svensk övergång till euron. Det finns skäl att redan nu reflektera över vad en sådan analys skulle kunna ge.

Det är främst tre argument som har använts i debatten.

- Att en gemensam valuta leder till mer handel och en högre inkomstnivå.
- Risken för så kallade asymmetriska störningar, alltså att konjunkturutvecklingen i ett land ska avvika från den i resten av euroområdet så att den gemensamma penningpolitiken blir fel.
- Risken för att ett land utanför eurosamarbetet ska förlora i politiskt inflytande.

EMU-utredningen 1996 vägrade dessa argument mot varandra. Bedömningen var att handels- och inkomsteffekterna av en gemensam valuta var små. Vi såg en betydande risk för att asymmetriska störningar kunde ge en oacceptabelt hög arbetslöshet i det läge som svensk ekonomi då befann sig i, med en finanspolitik som måste inriktas på budgetsanering och som därför inte kunde användas för konjunkturstabilisering. Slutligen bedömdes risken för politiska inflytandeförluster av att permanent stå utanför eurosamarbetet som stor.

Utredningens rekommendation var att Sverige borde införa euron på sikt – när ekonomin kommit i balans igen – men inte i första omgången vid EMU-starten 1999.

Hur ska man se på dessa argument i dag? Vad gäller handelseffekterna fanns tidigare bara studier av hur handeln påverkades av växelkurssvängningar mellan olika valutor. Studierna visade på små effekter. Nu finns studier av vad som hänt sedan euron infördes. De tyder på att den gemensamma valutan har ökat handeln mellan euroländerna med mellan 10 och 30 procent.

Ökad handel är emellertid inte något självändamål utan frågan är vilka inkomstökningar den leder till. En vanlig uppskattning är att inkomstökningen är liten: några tiondels procent av BNP. Det kan också illustreras av att Sverige under en tioårsperiod före den nuvarande krisen hade cirka en procent högre produktivitetsökning per år än de stora euroländerna. Det indikerar att andra faktorer är mycket viktigare för tillväxten än euron.

Asymmetriska störningar var helt klart ett problem före EMU-starten: den tyska återföreningen liksom de svenska och finska 1990-talskriserna är tre exempel. Men det brukar också hävdas att om euron skapar mer handel, så kommer störningar att i högre grad spridas mellan länderna och därmed göra konjunkturerna mer synkroniserade. Så till exempel finner en ny studie från Sieps (se bakgrundsruta) att konjunktursvängningarna i Finland blivit mer lika dem i euroområdet, medan detta inte gäller för Sverige. Hypotesen får emellertid inte tolkas som att asymmetriska störningar kommer att försvinna av sig självt bara man inför euron.

Man kan också försöka beräkna hur mycket den gemensamma ränta som ECB sätter för hela euroområdet skiljer sig från den ränta som skulle vara önskvärd för det enskilda eurolandet utifrån dess konjunktursituation. European Economic Advisory Group har gjort sådana kalkyler och från dem konstruerat ett index för hur asymmetriska konjunktursvängningarna är inom euroområdet. Beräkningarna tyder på att skillnaderna i konjunkturläge mellan länderna i dag är större än någon gång tidigare sedan EMU-starten.

Några euroländer har drabbats mycket mer av den pågående krisen än andra. Det gäller främst Irland, Spanien och Grekland. De djupa nedgångarna i dessa länder beror dessutom i hög grad på att den gemensamma penningpolitiken inte tillräckligt motverkade de tidigare överhettningarna där med snabb kredit tillväxt, fastighetsbubblor och kraftigare prisökningar än i omvärlden.

De mest aktiva EMU-förespråkarna har närmast velat förlöjliga argumentet om asymmetriska störningar. Men argumentet måste uppenbarligen även fortsättningsvis tas på största allvar.

EMU-utredningen köpte argumentet om att länder utanför eurosamarbetet skulle förlora i politiskt inflytande. Det var emellertid det argument vi kände störst osäkerhet om, eftersom forskningsunderlaget var magert. Ny statsvetenskaplig forskning har emellertid inte funnit belägg för sådana effekter.

Det som betonats mest i den senaste debatten är den svaga kronan. Även om kronan nu förstärkts igen är kronkursen fortfarande mycket svagare än den möjliga anslutningskurs till euron på under nio kr som tidigare diskuterades. Det har dock varit en egendomlig diskussion när man sett den svaga kronan som ett problem för svensk ekonomi. Tvärtom har det ju nu varit en stor fördel att det kraftiga exportfallet motverkats genom att en svag krona hållit nere de svenska exportpriserna i förhållande till andra länders priser.

Sammanfattningsvis gör jag följande bedömning. Handelseffekterna av en övergång till euron är större än vi tidigare trodde, men inkomstvinster förefaller ändå små. Risken för

asymmetriska störningar består, men med ekonomin i bättre skick än på 1990-talet har Sverige nu större möjligheter att hantera dem vid ett EMU-medlemskap. Det beror främst på att goda offentliga finanser ökat manöverutrymmet för finanspolitiken. Men samtidigt skulle en övergång till euron innebära att vi inte längre gynnas av att kronan regelmässigt tycks försvagas i internationella nedgångar. Det politiska inflytandet inom EU tycks slutligen vara ganska oberoende av deltagande i eurosamarbetet.

Min uppfattning är att det inte går att dra någon klar slutsats om hur balansen mellan för- och nackdelar för Sverige av att införa euron har förändrats. Det finns emellertid skäl att fundera mer över vilket perspektiv man bör anlägga på EMU-frågan. Det mesta av diskussionen har hittills förts från ett strikt svenskt nyttoperspektiv. Men det är inte den givna utgångspunkten. Man kan också diskutera utifrån ett mer allmäneuropeiskt perspektiv.

Med ett sådant perspektiv är det berättigat att ställa frågan om det verkligen är önskvärt att Sverige, när alla drabbas av ekonomisk kris, ska vinna fördelar på andras bekostnad genom en svag valuta. Men framför allt kan man se det som ett övergripande värde att ett svenskt deltagande i eurosamarbetet kan antas bidra till ökad politisk integration i Europa. Detta argument är enligt min mening det viktigaste och har lett mig till slutsatsen att Sverige bör införa euron. Debatten skulle förmodligen vinna på att fokusera mer på sådana aspekter och mindre på snäva och osäkra nationella nyttokalkyler.

Lars Calmfors
professor

Lars Calmfors

Är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och ordförande i Finanspolitiska rådet. Han var ordförande i den så kallade Calmforsutredningen om EMU 1995–96.

Flera studier av effekterna av en svensk euroanslutning har nyligen publicerats av Sieps (Swedish Institute for European Policy Studies). Se www.sieps.se.